

2. Aan de adressen, die wij benaderen wordt **niet** de naam medegedeeld van degene die deze verstrekte.

Wij stellen u voor:

Rob Tielman

Als tweede man van het equipe nieuwe leden van het Hoofdbestuur stellen wij U voor drs. Rob Tielman

Personalia: Socioloog, geboren in 1946, sinds 1971 lid van het Verbond, bestuurslid h.s.q.v. en redactie "Rekenschap"

Toen mij gevraagd werd of ik in het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond wilde gaan zitten, kreeg ik vanuit mijn omgeving allerlei schampere opmerkingen te horen, in de trant van: het HV is uit de tijd, ze proberen kerkje te spelen terwijl de echte kerken daar allang van af willen, enz.

Ik ben het met die kritiek niet eens. Op het eerste gezicht lijkt het allemaal zo mooi in Nederland: iedereen is vrij om zijn/haar levensovertuiging te kiezen, en niemand

wordt om die overtuiging vervolgd. Nog even afgezien van het feit dat dit niet overal in de wereld zo is, gaat er onder die tolerantie vaak een grote leegte schuil.

We weten misschien wel wat we **niet** willen (doma's, onverdraagzaamheid), maar we weten veel minder goed wat we **wel** willen. En dat is nogal gevaarlijk in een tijd waarin we voor zo veel vragen staan van levensbelang (overlevingskansen, abortus, euthanasie, privacy, enz.). Het is daarom geen wonder dat met name veel jongeren deze problemen niet aankunnen en vluchten in schijnzekerheden: van hard drugs tot en met de Jezus Movement.

Daarom zie ik wel degelijk een taak voor het Humanistisch Verbond, ook voor jongeren. Niet om pasklare zekerheden te le-

Dichterschap

*Is dit genoeg: een stuk of wat gedichten,
Voor de rechtvaardiging van een bestaan,
In 't slecht vervullen van onnoozle plichten
Om den te karigen broode allengs verdaan?*

*En hierom zijn der op een doel gericht
Bevredigende dagen mij ontgaan;
Hierom blijft mij slechts zelf en lot betichten
In zicht van 't eind der onherkeerbare baan.*

*Van al de dingen, die 'k in droomen zocht
Erger: van alle, die ik wel vermocht,
Is, nu hun tijd voorbij is, niets geworden.*

*En ik kan zelfs niet, als mijn onbevreesd
Erkennen mij verwijst naar de verdorven,
Aanvoeren: maar mijn bloei is schoon
geweest.*

J. C. Bloem

veren, maar wel in het helpen doordenken van vragen van leven en dood, van menselijke en maatschappelijke zingeving. Daarom ben ik in het hoofdbestuur gaan zitten, en daarom was ik ook zo blij met de rede van Constandse op het laatste kongres.

Ik ben er van overtuigd dat het HV belangrijke taken voor zich heeft, en ik hoop daar mijn steentje aan te mogen bijdragen.

Ik zal me vooral gaan bezighouden met de geestelijke volksgezondheid, het internationale werk (de dialogen met christenen en marxisten), en Rekenschap.

Rob Tielman

Hoofdbestuur

Op 7 september ben ik zelf niet ter vergadering geweest. Maar 2e secretaris Van der Willik heeft me alle gegevens bezorgd. Natuurlijk kwamen de Russische processen ter sprake; maar we hadden met Amalrik de Sowjet Unie nog onlangs gewaarschuwd.

Binnenkort zal er weer een bespreking zijn met de Humanistische Stichting om Geestelijke Volksgezondheid en met het Centrum van Humanistische Vorming. Hun structuur zal dan onder andere aan de orde komen. De voornaamste vraag zal zijn: twee zelfstandige stichtingen, één zelfstandige stichting, een stichting meer, of geen. Van opmerkelijk veel H.B.-leden mag het laatste uit de bus komen. Ook de huisvesting van het Centraal Bureau aan de Oude Gracht te Utrecht was ter sprake. Men wil alleen verhuizing bij uiterste noodzaak. Zoals al eerder bericht spreken we geregeld met Humanitas. Dit is ook nu weer aanstaande; het heeft inmiddels zelfs plaatsgevonden. Humanitas gaat nu een bepaalde subsidieaanvraag van ons steunen. Aan de beide hoofdbesturen wordt voorgesteld om meer samenwerking tussen de afdelingen/gemeenschappen tot stand te brengen en daar projecten op te noemen. Ons ecologieproject is daarbij, alsmede het Huma-

nititasproject „Oudjes Kijken“. Humanitas liet ons wat cijfers zien van 1970 over de samenstelling van hun ledenbestand. Die is zo dat de humanisten wel in allerlei opzichten de grootste of duidelijkste afzonderlijke sympathie-groep zijn binnen Humanitas; maar het is nimmer zo dat de rand van buitenkerkelijken die weinig of geen sympathie voor het Verbond hebben te verwaarlozen is, of zelfs dat er niet ook een randje kerkelijkheid zit. Hoewel we elkaar telkens weer nodig blijken te hebben, blijft meer samenwerking toch een

zaak van geleidelijkheid. Het lijkt echter niet meer zo gevoelig te liggen als een aantal jaren geleden. Humanitas gaat eind oktober (27 en 28) een congres houden. We hopen op veel positief geluid aldaar.

De International Humanist and Ethni-

Dr. A. J. Wichers
Alg.-sekretaris

cal Union (I.H.E.U.), waar allerlei nationale humanistische verenigingen bij zijn aangesloten, congresseert van 5 t/m 9 augustus 1974 te Amsterdam. In de congreszaal van de Vrije Universiteit nog wel. Wie dit vast noteren wil: het onderwerp is „Humanistische Revolutie“. Ook de dialoog marxisme-humanisme had dan voortgezet moeten worden. Maar daar ziet het niet gunstig voor uit.

Tenslotte: de openheid van de H.B.-vergaderingen (open om bestuurders uit het land). Deze wordt voortgezet al zijn er H.B.-leden die aan de waarde ervan twijfelen.

Driebergen, 12 september 1973

Een toekomst in het minteken

Inzake de overlevingsproblematiek is men mijns inziens te weinig geneigd om hierbij — maar het kan een hovaardige mening zijn — realistisch genoeg te denken. Dit gebrek aan werkelijkheidszin spitst zich dunkt mij toe op het arbeidsloon in de toekomst. Dat ziet men veel te weinig bedreigd, als het tenminste zo is dat het in die toekomst materieel allemaal wat minder moet dan we nu gewend zijn.

Van dit laatste ga ik dus uit, maar ik breng het nog wel even nader onder woorden. Het is lang niet onmogelijk dat we, door het uitgeput raken van grondstoffen, door het niet tijdig vervangen van grondstoffen en energiebronnen door (veilige) andere, door het moeten delen van het overgebleven materiële met een omvangrijke derde wereld, dan wel door een combinatie van deze zaken zullen gaan bemerken dat we zuiniger moeten doen met materialen. Mijn stelling zou zijn dat, zonder dat het er veel toe doet, of die teruggang nu groot of minder groot moet resp. zal zijn, het gehele voorteken van de sociale ontwikkeling dan is veranderd. Doch wat was dit voorteken dan eerder? Het was een dikke plus; en alle industrielanden hebben hem tot nog toe gekend. Het is de plus van de voortdurende aanwas van materiële goederen, zelfs nog boven de toenemende bevolking uit en terwijl er eveneens nog vrij pijnloos gezorgd kon worden voor een flink pakket sociale voorzieningen dat we zijn gaan kennen. Denkt u zich eens in dat de economische groei de bevolking niet had kunnen bijhouden, of dat hij deze niet had kunnen bijhouden zo gauw er maar de minste sociale voorzieningen getroffen zouden worden. Wat er dan gebeurd zou zijn is met een aanzekerheid grenzende waarschijnlijkheid te voorspellen: er zou heel weinig gebeurd zijn. Economisch zouden we in een soort van 19e eeuw zijn blijven staan. Dit is de eeuw waarin een Malthus en een Ricardo, het voorteken van hun tijd interpreterend, tot hun sombere voorspellingen kwamen over blijvende volksarmoede. Het kan mijns inziens niet anders of aan de economische groei die wij (tijdelijk!) gekend hebben en die én de bevolkingsgroei én de sociale voorzieningen overkompenseert, moet een sociale betekenis van de eerste orde worden toegekend.

Vandaar mijn stelling: haal daar iets uit weg en je invloed van de eerste orde wordt meteen een anders werkende invloed van de eerste orde. En nu verder terug naar het uitgangspunt: de Club van Rome hoeft maar een beetje gelijk te hebben (ook al zouden we alleen maar een beetje met de derde wereld moeten gaan delen) dan hebben we al niet meer de situatie van de afgelopen decennia, waarin praktisch alles kon vanwege de economische groei. Waarschijnlijk zullen we eerst een overal doorwerkende stagnatie gaan ondervinden, en vervolgens een teruggang.

Tot op dit punt, zo is mijn ervaring, willen velen nog wel meeredeneren. Maar bij het volgende gaan allerlei mensen afhaken, meestal om zich — in mijn ogen — over te geven aan allerlei illusionisme. Zo lijkt er een taboe te rusten op het onderwerp hoogte van het arbeidsloon. Ik hoor tenminste nogal eens de verzekering dat de lonen bij economische teruggang niet lager mogen worden, alsook dat de teruggang het eerst gebruikt zal worden om de inkomensverdeling rechtvaardiger te maken. Dit lijkt mij reeds een irreële verwachting, maar sommigen doen daar nog een schepje bovenop door te zwaaien met toekomstmodellen waarin we elkaar nog eens een werkloos minimum-inkomen garanderen, en waarin voorzieningen van medische aard of van communicatie en transport vrij zullen zijn. Kortom, men goochelt ons een toekomst voor die zich van de waarschuwingen van de Club van Rome over ons materiële verbruik niets aantrekt.

Er is dus alle reden om eens nader uit te gaan zoeken hoe het voorteken van de maatschappelijke ontwikkeling verandert mét het moeilijk worden van het materiële. Mijns inziens wordt dit voorteken een min en zal de ontwikkeling lange tijd in mineur staan.

Arbeidskosten

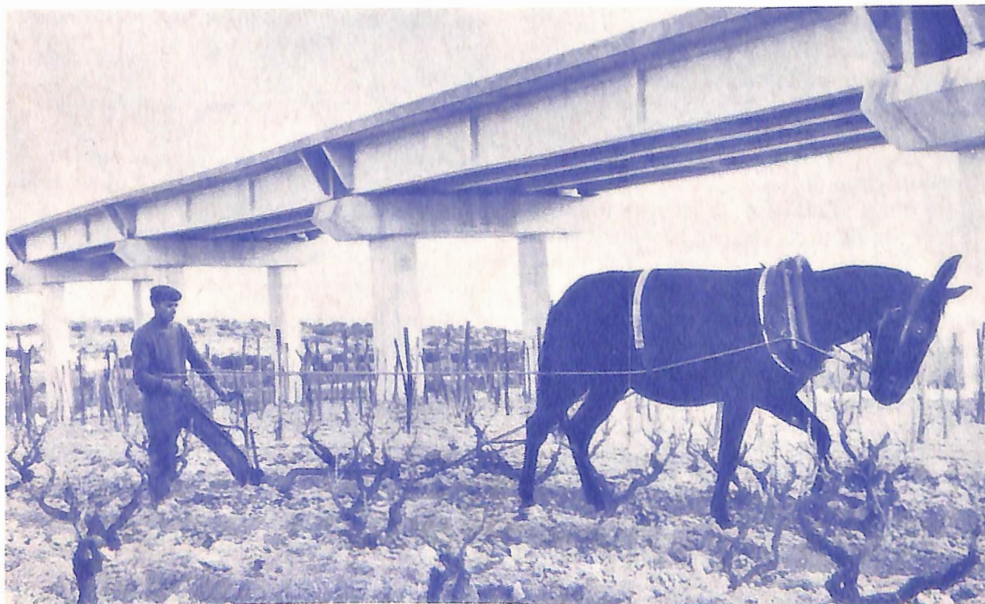
Het moeilijk worden van het materiële betekent mijns inziens zonder meer dat we voor een bepaalde hoeveelheid arbeid niet meer, zoals enkele tientallen jaren lang het geval is geweest, kunnen zeggen: wat eis je ervoor terug? Wil je van brommer naar auto, van auto naar betere auto; wil je duurdere vakantie? Je zou ook, zoals een tiental jaren geleden toen de vrije zaterdag vrij plotseling doorbrak, kunnen kiezen voor minder werken en meer vrije tijd. Er moest wel, tevens om het stelsel stabiliteit te bezorgen, een dosis sociale voorzieningen bij het loonpakket worden ingepakt, maar overigens was de keus dus nogal vrij. De vraag die zich nu voordoet is wat we in de toekomst moeten zeggen als er een zelfde hoeveelheid arbeid aangeboden wordt.

Waarschijnlijk zal er gezegd moeten worden dat men als beloning mag kiezen wat men wil, als het maar weinig materieel is. Je mag dus best op vakantie: maar op de fiets, letterlijk of bij wijze van spreken. Zeg je dan dat je liever wat minder vrije tijd hebt om toch genoeg te kunnen verdienen voor een auto, dan zitten we precies bij het mechanisme dat al even oud is als de samenleving zelf: we bieden tegen elkaar op om het schaarse toch te kunnen bemachtigen. Met andere woorden, het schaarse wordt verschrikkelijk duur, en hoe schaarser allerlei felbegeerde zaken worden, hoe minder kans ook voor de inkomensnivellerings.

Oplossingen

Velen blijken geneigd te zijn de kracht van dit alles (oerkracht zou men bijna zeggen) te onderschatten, en te denken dat men daar ideologisch wel tegen aan kan, en ook dat men daar zonder dwangsystemen wel tegenaan zou kunnen. Maar laten we dan eens gaan kijken naar wat we deden toen het ons materieel nog voor de wind ging. Er is een tijd geweest dat we écht de keus hadden tussen Ajax en de Stadschouwburg, tussen auto's en stadsverfraaiing, tussen onderwijs en ontwikkeling enerzijds en massavermaak anderzijds, tussen ontwikkelingshulp en consumptie. We hebben steeds de materieel dure oplossingen gekozen: veel kinderen, veel auto's veel bouwen andere kunstwerken, en toch ook weer niet genoeg... vult u maar verder in. Een zo erg humanitair en cultureel jongste verleden hebben we dus niet. Onderwijs en cultuur zijn bij deze ziedende welvaart precies evenzeer voorwerp van overheidszorg gebleven als in de tijd toen mensen écht geen onderwijs konden betalen en de kunstenaar geheel afhankelijk was van zijn weldoener. Producten als onderwijs, kunst en cultuur liggen nu eenmaal niet lekker op een vrije markt — zelfs met reclame is er nog maar weinig van te maken — en dus zijn ze maar tweede keus voor een economisch pakket. En nu zouden deze producten — want daar komt het gemakkelijk denken op neer — in een toekomst van materieel minder, plotseling wel goed gevraagde onderdelen van het pakket worden? Veel waarschijnlijker is dat ze zorgenkinderen van de overheid zullen blijven. Waar we elkaar op de markt

(lees verder op pag. 4)

(zo niet officieel dan op de zwarte markt) voor bekonnkurreren is niet de software van de kultuur en de tedere zorg voor elkaar, maar de hardware van het meestal goed tastbare economische goed en van het duidelijk konsumabele. Gemakkelijk consumabel is wat gemakkelijk aan ons appelleert, en gemakkelijk appelleren doet iets als het onze niet al te gesublimeerde behoeften en gevoelens (die tot op zekere hoogte zeer respectabel kunnen zijn) bespeelt.

Geen illusies

Laten we ons dus geen illusies maken en zulke illusies ook niet aan elkaar proberen door te geven: als de materiële stagnatie en de teruggang zich aandienen, dan betekent dit heel eenvoudig dat de lonen in materiële goederen gemeten weer omlaag gaan en dat daardoor allerlei werk dat nu onaan-trekkelijk is (waar we gastarbeiders voor laten overkomen) weer aanvaardbaar wordt. Het is theorie dat een dik stuk auto in het loonzakje vanzelf vervangen gaat worden door dikkere stukken geestelijk en kultureel voedsel, zodat het zakje dezelfde reële betekenis houdt. Zo ligt dat psychologisch niet, want we meten niet met software. Ongetwijfeld zal de teruggang met zich meebrengen dat we de bestaande sociale voorzieningen zullen moeten verdedigen tegen hen die deze wel in direkte materialia (die daardoor nog duurder zouden worden) om willen zetten, en dat meer onderwijs in het pakket er enigszins ingeperst zal moeten worden. In de tijd van materiële stagnatie zullen veel dingen niet van harte gaan, hetgeen begrijpelijk is uit het perspectief van de het-kan-niet-op ekonomie. Elke onderwijzer die je in de teruggang extra meeneemt door zijn werk als produktief te erkennen gaat meedelen uit het achtergebleven stuk auto, dat daardoor opnieuw kleiner wordt. Zo is het ook, zij het minder erg, met elke monteur die extra gaat repareren boven onze hedendaagse wegwerpge-woontes uit. Alle extra sleutelen aan bestaande spullen, om hun duurzaamheid op te voeren, maakt nog niet dat er meer van komt en houdt de teruggang dus niet tegen. Het ziet er allemaal dus niet zo bemoedigend uit. En 't zal je ook maar gebeuren dat je door de onmatigheid van je voorgeslacht, in de randstad bent terechtgekomen, en, al zal her er mogelijk rustiger worden, zelf de middelen niet meer hebt hem regelmatig te ontvluchten. Weliswaar zag menig 19e eeuwse proletariër ook nauwelijks iets anders in zijn leven dan de stad en voornamelijk zijn achterbuurt. Maar we hadden toch vele jaren lang op een wat andere beschavingsgeschiedenis gehoopt en gerekend dan de opkomst van het nieuwe proletarisme waar het wild-industriële tijdperk ons mogelijk mee laat zitten. Dat is vermoedelijk ook geen milieu waarin we voortaan meteen lief gaan doen tegen elkaar. Vandaar de titel van dit stuk: de toekomst staat m.i. onder dreiging van een dik minteken. Daarbij zullen Humanisten moeten trachten een zo groot mogelijke invloed ten goede te zijn.

A.J. Wichers

I.H.E.U.-CONGRES-AMSTERDAM 5-9 AUGUSTUS 1974

In deze rubriek hoopt HB-lid Paul Postma u met een zekere regelmaat op de hoogte te houden van de ontwikkelingen rond het aanstaande internationale humanistencongres, dat in Nederland zal worden gehouden. U bent er als Nederlandse humanist ditmaal dichter bij betrokken dan anders en we rekenen graag op uw belangstelling. In de „Humanist” van 15 februari jl. schreef Paul Postma een artikel over de IHEU zelf; hier volgt het eerste stukje over het congres.

Zoals u bij verschillende gelegenheden hebt kunnen vernemen, wordt het 4-jaarlijkse congres van de International Humanist and Ethical Union in 1974 in Amsterdam gehouden.

Het is de zesde keer dat de IHEU een congres organiseert. De eerste maal, in 1952, was Amsterdam ook al plaats van samenkomst. De laatste maal, in 1970, was Boston het treppunt van de 350 à 400 humanisten uit alle delen van de wereld. En nu zal het weer Amsterdam zijn.

Anders dan bij ons HV-congres, waar voornamelijk verenigingszaken worden behandeld, heeft het congres van de IHEU het karakter van een conferentie rond een bepaald thema.

Dat thema is: „De Humanistische Revolutie”. Vandaar Amsterdam, zult u zeggen, als ergens een revolutie begint, dan moet het wel onze hoofdstad zijn. Vergeet u overigens niet dat Amsterdam voor buitenlanders, en ook voor onszelf natuurlijk, een bijzonder gezellige stad is. Dat is een element wat u bij zo'n internationaal congres bepaald niet moet vergeten.

Over de geweldige sfeer van het congres in Boston kunnen de deelnemers nu na drie jaar nog steeds enthousiast vertellen, al worden de verhalen natuurlijk steeds sterker. Feit is dat de Amerikaanse humanisten ons op een onvergetelijke manier hebben ontvangen en daar mogen wij nu best wat voor terugdoen.

Wie destijds dacht iets tegen Amerikanen te hebben, is wel tot de ontdekking gekomen dat ze niet allemaal zijn van het knauw-knauw-type-met-drie-came-ra's-om-de-vette-nek. Heel wat congres-

gangers van toen hebben nog altijd kontakt met de families waar ze destijds hebben gelogeed. Ondergetekende is daarop geen uitzondering; ik heb er bovendien onlangs weer kunnen logeren. U merkt wel dat zo'n congres plezierige neven-aspekten heeft.

Voor de praktische organisatie van het congres hebben wij inmiddels een werkgroep gevormd, waarvan ik de leden aan u voorstel.

In de eerste plaats mevrouw Den Daas, die als geen ander weet wat organiseren is. Haar man is directeur van het Holland Festival, en we hebben begrepen dat zij er als echtgenote even hard aan meewerkt. U begrijpt hoe prettig het is dat zij met haar ervaring daarnaast meewerkt aan ons congres.

Dobby Ferro is de typische jongere (!) in ons gezelschap. Niet dat hij jonger is dan ik, maar zijn haar is langer en hij ziet er progressiever uit met zijn dun metalen brilletje en met zo'n hippe huidenjas uit een of ander Oosters land. U weet wel.

Mevrouw Klein kennen we van de IHEU-staf. Zij is het beste in Engels en zal het congres-secretariaat runnen.

De heer Max kent iedereen nog van de tijd dat hij HV-penningmeester was. Hij doet ook voor het congres de financiën en dat is een vertrouwd idee. Daarnaast is hij algemeen congrescoördinator.

Postma is het vijfde wiel aan de wagen, of de vijfde poot aan het schaap, zo u wil. Hij is schakel met het HB en met de IHEU en zal zijn best doen om voor het congres enige publiciteit te maken. Daartoe is dit stukje een eerste bijdrage.

Met vriendelijke groeten, *PéPé*

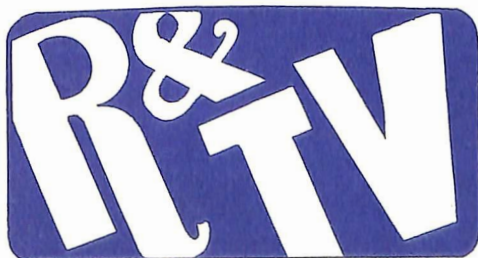
De radio-zendtijd van het verbond (I)

Een stukje geschiedenis

Dat kwartiertje op de zondagmorgen van kwart voor tien tot tien uur is voor de meeste luisteraars en dat zijn er toch altijd ruim 300.000 een vanzelfsprekende zaak. Misschien heeft het zin er wat meer over te vertellen, ook al omdat het Verbond nogal wat nieuwe leden heeft gekregen, die met de lotgevallen van onze organisatie nog niet zo goed op de hoogte zijn. Overigens kunnen zij, als ze iets over de geschiedenis te weten willen komen bij het Centraal Bureau de twee boekjes bestellen, die ter gelegenheid van het tienjarig en van het twintigjarig bestaan zijn uitgegeven.

Voor al het eerste, geschreven door het voormalige hoofdbestuurslid en redacteur van wat toen nog „Mens en Wereld” heette, dr. H. Bonger laat duidelijk zien, met welke moeilijkheden de toenmalige bestuurders te maken hebben gehad en met welk een taaiheid en overtuiging zij de problemen te lijf zijn gegaan.

Eerst een paar data. Het kwartiertje op de zondag, dat vele jaren „Geestelijk leven” genoemd werd is ouder dan het Verbond. Al vóór de oprichting van het HV kreeg onze huidige ere-voorzitter dr. Jaap van Praag van de VARA het verzoek om op de zondagmorgen iets te zeggen tegen de ook toen al grote groep van niet-godsdienstigen. En deze situatie, waarin we dus de gast waren van een omroepvereniging heeft jaren bestaan, want pas in 1966, dus maar liefst twintig jaar later waren we zover, dat we als Verbond onder eigen naam mochten uitzenden. Ik kom daar straks op terug. Ook de AVRO nodigde ons regelmatig voor een spreekbeurt uit en dit was ook het geval met de Wereldomroep, waarvan de uitzendingen de hele wereld overgaan. Deze laatste uitzendingen bestaan nog steeds, regelmatig mogen we een paar minuten gebruiken om te vertellen hoe we als humanisten over de dingen denken en informatie verstrekken over het georganiseerde humanisme. Aangenomen wordt dat het vooral zeevarenden, tijdelijk in het buitenland verkerende landgenoten en voormalige emigranten zijn die er naar luisteren. Enkele maanden geleden vertelde een lid me, dat hij een speechje van me gehoord had, nota bene in de Perzische Golf, waar hij met de olietanker, waarop hij kapitein was, voer.

Radio: Hilversum I, 9.45 uur

5 oktober: „Een Zuiltje erbij?”

(C. Vogel naar aanleiding van de verdubbeling van onze zendtijd).

Televisie: Nederland I, ± 22.30 uur

14 oktober: Interview met prof. dr. Tinbergen over „Rechtvaardigheid”.

Het zal duidelijk zijn, dat na enige tijd het niet alleen Van Praag was, die in die geschonken tijd sprak. Al spoedig zag men in, dat er meer stemmen moesten komen, andere aspecten belicht, vooral om duidelijk te maken dat het hier niet ging om een éénmanszaakje, ook al beschouwen we Van Praag als de man die het Verbond heeft opgericht. De VARA liet het toen aan ons zelf over om sprekers voor te dragen die dan weer van haar een uitnodiging kregen. Om die sprekers te vinden en vooral ook om een soort continuïteit te krijgen, was uiteraard geen karwei voor één man of vrouw, maar daarvoor werd, naar goed Nederlands gebruik, een commissie voor samengesteld, die een grote mate van vrijheid kreeg. Voorzitter was Jan Bijleveld, vele malen penningmeester van het hoofdbestuur en ook thans weer in die functie gekozen in het Dagelijks Bestuur van onze Internationale, de IHEU, terwijl onze tegenwoordige algemeen-voorzitter, Max Rood, secretaris was. Verder zaten er in die commissie nog Stuiveling, die goede relaties met de VARA had en in wiens gastvrije huis we regelmatig bij elkaar kwamen. Hij wist bovendien onmiddellijk elke figuur te noemen die we als humanisten dienden te herdenken en was bovendien een zeer geliefd spreker. Dan was er nog mevr. ten Broecke Hoekstra, ook lid van het hoofdbestuur, maar ook van de Tweede Kamer en de Haagse gemeenteraad voor de VVD. Daan d'Angremont, onze geestelijke raadsman en schrijver dezes, omdat hij als organisatie-secretaris geacht werd in alle gemeenschappen de „talenten” te kunnen ontdekken. Rood kwam altijd ter vergadering met een kaartenbakje, waarin ieder die voor de radio sprak kaartjes kreeg met de vermelding van de datum en het onderwerp. Er werd naar gestreefd een soort lijn in de zaak te houden, o.a. door sprekers waarvan we wisten dat ze met grote belangstelling beluisterd werden, tenminste één keer per maand uit te nodigen, of liever aan de VARA voor te dragen. Daarnaast waren we voortdurend op zoek naar nieuwe figuren, hetgeen soms een groot succes was en ook wel eens een afknapper. In dat laatste geval kregen we dan van de man, die bij de VARA de afdeling „gesproken woord” beheerde het vriendelijke verzoek deze figuur maar te schrappen. Dat kwam overigens heel weinig voor, onze keuze was meestal wel goed, maar de moeilijkheid was wel om mensen bereid te vinden.

Sprekers voor de radio stonden bepaald niet te dringen, al hebben we een man gehad die regelmatig ons elk jaar een tekst toezond en die ook enige malen heeft uitgesproken. Maar in ons ledenregister hebben

Theo Polet

we hem nooit kunnen vinden, het is altijd een geheimzinnige zaak gebleven. Hoewel het eenvoudig lijkt een speechje van een kwartier te maken en dan in spreektaal, is het in wezen een heidens karwei. Dat weet ik uit eigen ervaring, maar ook van anderen waarvan ik altijd dacht dat ze het even uit hun mouw konden schudden. Er zijn natuurlijk in het Verbond een aantal begenadigden, die desnoods, als er iets misging, of een belangrijke persoonlijkheid herdacht moest worden, de dag vóór de uitzending bereid en in staat zijn om een toespraak te houden die klinkt als een klok. Maar voor het overgrote deel was het hard werk, waar heel wat uren in gingen zitten. Bovendien waren ze bij de VARA, terecht, nogal kritisch. Ik had het twijfelachtige genoegen om voor zondag 6 september 1959, mijn eerste speech in te zenden. Dat moest, bijzondere gevallen voorbehouden, zes weken van te voren. Die tekst zond je dan op en werd al of niet goedgekeurd. Je kreeg een contract, dat de omroepvereniging het alleenrecht van uitzending had en je werd op een bepaalde dag opgeroepen om de zaak op de band te zetten. Die eerste keer werd ik ontvangen door de chef-omroeper Coen Serré, die me eerst het hele verhaal liet voorlezen, ijverig aantekeningen maakte en toen zin voor zin met me doornam om uitspraak, dictie enz. te verbeteren. Ik had het zweet in m'n handen toen we eindelijk echt begonnen, maar het is blijkbaar goed afgelopen, want toen ik me een volgende keer aanmeldde, was er niemand bij en nam de technicus op wat ik te vertellen had.

Op die kaarten in dat doosje van Max Rood stond ook achter elke uitzending een getal. Bijvoorbeeld 12 of 325. Dat was geen cijfer van waardering, maar het aantal navragen van luisteraars, die de toespraak nog eens op hun gemak wilden doorlezen. In 1948 was daarvoor een blaadje gemaakt,

(vervolg op pag. 6)

in dit nummer:

Wij stellen u voor:

pag. 2

Hoofdbestuur

pag. 2

Een toekomst in het minteken

pag. 3

I.H.E.U.-congres-Amsterdam

pag. 4

Radio-zendtijd van het verbond

pag. 5

Politieke gevangenen in

Marokko

pag. 6

Ook Europese Commissie

milieubewust

pag. 6

Intern. jongerenorganisaties

veroordelen coup in Chili

pag. 7

Boekbespreking

pag. 7

Ledenwerfactie

pag. 8

INGEZONDEN BRIEVEN

Politieke gevangenen in Marokko

In Marokko vinden de laatste jaren monsterprocessen tegen politieke gevangenen plaats. De 10-jarige regering van Hassan II voert het land langzaam maar zeker naar de afgrond. Er is veel verzet (2 bloedige aanslagen tegen de koning) de legale oppositiepartij Union Nationale des Forces Populaires (UNFP) is nu verboden, veel voor-
aanstaande leden zijn gearresteerd.

In Kenitra begon eind juni een proces tegen 157 politieke gevangenen. Een aantal van hen heeft geweld gepleegd door bommaanslagen op o.a. gerechtsgebouwen, ambassades, theaters. Hierop staat volgens de wetten des lands de doodstraf, zij wisten dit. Dit is dan ook niet het probleem. Het probleem ligt hier: een aantal internationale organisaties, de Internationale Orde van democratische juristen, de Internationale Liga voor de rechten van de mens,

Pax Romana (int. beweging van R.-K. juristen), Amnesty International, stuurt regelmatig waarnemers om de processen bij te wonen. Duidelijk blijkt hierbij, dat slechts een gering aantal van de beklaagden geweld gepleegd heeft en daartoe, volgens de aanklacht, in het buitenland is opgeleid. De meeste anderen, waaronder advocaten, professoren, artsen, studenten, zelfs leerlingen van middelbare scholen, figureren als „medeplichtigen”. Hun misdaden bestaan daaruit, dat zij lid waren van de UNFP, vergaderingen bijwoonden, vlugschriften verspreidden, in één geval het uitrukken en verbranden van een ereboog, wat dan als aanslag op een gebouw werd aangemerkt.

Door de vreselijkste martelingen worden hun schuldbekentenissen afgeperst, op grond waarvan zij beschuldigd worden van

aanslagen op de veiligheid van de staat, aanstichting tot doodslag, samenzwering tegen het regiem.

De vonnissen in Kenitra zijn nu gevelde: 16 terdoodveroordelingen, 15 mensen kregen levenslang, 28 werden veroordeeld tot 25 jaar, 15 tot 30 jaar, 29 tot 20 jaar, 4 tot 10 jaar, 8 tot 5 jaar, 1 tot 2 jaar, 8 tot 1 jaar, 13 anderen werden vrijgesproken.

Thans staat weer een groep van 70 intellectuelen in Casablanca terecht. Amnesty International heeft 48 van hen geadopteerd, Niemand van hen heeft geweld gepleegd. A.I. onderzoekt dit grondig alvorens gevangenen te adopteren. Wel staat vast dat deze mensen geprobeerd hebben op democratische wijze verbeteringen in hun land aan te brengen. Maar ook hier worden doodstraffen en langdurige gevangenisstraffen tegen de leidende figuren verwacht.

Mw. M. de Jong, Amsterdam

Ook Europese Commissie milieubewust

De Commissie van de Europese gemeenschappen heeft een oproep doen uitgaan aan de aangesloten landen om zich milieubewust te tonen – waar mogelijk – zuinig te zijn met watergebruik, verpakking en energie.

Geattendeerd wordt op een reeks praktische vraagstukken in verband met consumptie en milieu, „die elke Europese burger door zijn persoonlijk gedrag kan helpen oplossen”.

- Herstel kranen en buizen met lekken. De minieme, maar aanhoudende ‘stroom’ betekent een aanzienlijke verspilling.

- Laat een kraan niet onnodig lopen bijvoorbeeld door uw handen te wassen onder de waterstraal of bij het tandenpoetsen.

- Douchen vergt vijfmaal minder water dan een bad.

- Maak volledig gebruik van het vermogen van was- en afwasmachines. Wacht tot vaat en linnen opgestapeld zijn tot een volledige lading. Op die manier spaart u elektriciteit.

- Gebruik geen gekleurd toilet papier. Het papier valt uiteen maar de kleurstof verontreinigt het afvalwater.

- Gebruik slechts het strikte minimum aan wasmiddelen en vermijd wasmiddelen met fosfaten en enzymen. Vervang zo veel mogelijk wasmiddelen door vlokkenzeep.

- Was uw auto niet te vaak. Het is niet bevorderlijk voor de verf. Maak liever gebruik van emmer en spons dan van sproeislang. Maar waarom maakt u eigenlijk uw auto schoon? Om wat de bus ervan denken?

- Doof lichten die niet nodig zijn voor de activiteit waarmee u bezig bent. Geen weelderige verlichtingen van tuin, portaal of hal.

- Isoleer uw huis behoorlijk om het brandstofverbruik te verminderen.

- Het is verkieslijk uw auto zo weinig mogelijk te gebruiken. Hoe kleiner het vermogen, hoe beter. In beide gevallen zult u minder vervuilen.

- Gebruik geen servetten, tafelkleden, bakers van papier of karton. Vervang papieren doekjes voor het reinigen door de spons.

- Gebruik geen papieren kleren.

- Papieren verpakking is te verkiezen boven plastic, dat niet afbreekt en een eeuwigdurende vuilnis is.

- Drink uit een glas en gebruik geen rietjes.

- Boycot produkten met teveel verpakking zoals afzonderlijk verpakte plakken kaas.

- Koop geen tijdschriften of kranten die niemand van uw gezin leest.

- Gebruik geen aluminiumfolie. Koop geen bereide schotels die verkocht worden in aluminium wegwerpvpakking.

- Koop melk, water, wijn in flessen met statiegeld.

- Weiger tassen (vooral van plastic) die sommige winkels ‘weggeven’.

- Een blad papier is een edel voorwerp. Het vertegenwoordigt een stukje bos. Schrijf dus op beide zijden.

- Laat uw auto zo veel mogelijk dienen voor verschillende personen.

- Neem voor lange afstanden de trein in plaats van de auto. De trein verontreinigt veel minder en vervoert – bij gelijke ruimte en energie – veel meer reizigers dan de auto.

- Geef voor korte afstanden de voorkeur aan lopen of fietsen. Het is gezonder, vaak sneller en in elk geval niet verontreinigend.

(vervolg van pag. 5)

dat ook nu nog bestaat „Het Woord van de Week”. Menigmaal hebben we zitten filosoferen over de vraag, waarom van een naar onze mening uitstekende speech maar 40 exemplaren werden nabesteld en van een volkomen warrig verhaal bv. 210. Uit correspondentie bleek en blijkt overigens dat niet al die bestellers ook tot de humanisten of onkerkelijken behoren. Herhaaldelijk is gebleken, dat soms felle tegenstanders van het Verbond dat blad bestelden.

Een en ander functioneerde dus wel, we waren elke week een kwartier in de ether, maar niet als Humanistisch Verbond, doch als onderdeel van het VARA-programma. Dat gaf soms aanleiding tot misverstanden, want die gastvrijheid werd wel eens uitgelegd als een duidelijk bewijs dat het Verbond een socialistische instelling was. Men vergat dan maar gemakshalve dat we ook regelmatig van de AVRO-microfoon gebruik mochten maken. En het is duidelijk, kort ná de oprichting van het Verbond de vraag is gesteld: moeten we niet zelf, onder eigen naam, over zendtijd beschikken?

Het heeft echter twintig jaar geduurd voor het zover was. Toen bleek dat van de kant van de opeenvolgende ministeries geen medewerking te verwachten was, heeft er in 1959 een waarlijk grote en grootse actie plaatsgevonden om *eigen* zendtijd te krijgen, waarbij ieder die meende dat we daar recht op hadden lid kon worden van de Humanistische Luisterkring. Voor het luttele bedrag van f 1,— per jaar kon men daarvan lid worden om te onderstrepen, dat het nu eindelijk tijd werd de humanisten als gelijkwaardig aan de kerkelijke organisaties te erkennen, die wél over eigen zendtijd beschikten. In de Tweede Kamer vonden interpellaties plaats. „Het Woord van de Week” kreeg als ondertitel „orgaan van de Humanistische Luisterkring” en van die kring werden duizenden lid, meer dan 10 maal zoveel als het Verbond leden telde.

(wordt vervolgd).

Theo Polet

Internationale jongerenorganisaties veroordelen coup in Chili

Wijlen President Allende

Gelijktijdig met de bloedige staatsgreep in Chili op 11 september, die een eind maakte aan het sympathieke bewind van Salvador Allende, vond in het Paleis des Nations te Genève een bijeenkomst plaats van internationale jongerenorganisaties.

Geschokt door de langzaam binnenkomende berichten van pers en van Latijns-amerikaanse jeugdbewegingen besloten negen organisaties, waaronder de **IHEU YOUTH SECTION**, tot het aannemen van een resolutie, waarin zij „hun ernstige bezorgdheid over de gebeurtenissen in Chili” uitspraken.

De negen, meest wereldomvattende orga-

nisaties van verschillende ideologische achtergrond „veroordelen totaal en zonder voorbehoud de machtsovername in Chili door een militaire coup in strijd met alle democratische beginselen, geven blijk van hun diepste sympathie voor het Chileense volk na de tragische dood van hun wettige president, Salvador Allende, en het verlies van levens onder alle sectoren van de Chileense samenleving, die zich verzetten tegen de militaire coup ter verdediging van hun wettige en door het volk gekozen regering”. Ze dringen er bij alle jeugdorganisaties op aan informatiecampagnes en solidariteitsacties te voeren om bij te dragen aan het herstel van een wettige en democratische regering in Chili.

In het bijzonder bevelen de negen aan „waar nodig directe actie te ondernemen om regeringen te overreden zich te onthouden van erkenning van het illegale regime in Chili.”

Tot de (eerste) negen ondertekenaars van de verklaring behoren ISMUN (Int. Student Movement for the United Nations), WAY (World Assembly of Youth, WFDY (World Federations of Democratic Youth), WUS (World University Service), IUS Int. Union of Students) en de IHEU Youth Section.

Wim Hagen

BOEKBESPREKING

Prof. dr. ir.
J. P. van Aartsen

Jean-François Revel. Ni Marx ni Jésus; de la seconde révolution américaine à la seconde révolution mondiale¹⁾ – Uitgave „J'ai lu”, Documents no. 1; oorspronkelijke uitgave 1970, met toevoegingen tot einde 1970.

Revel, wiens gedachtengang weliswaar heel anders is gericht dan die van Meadows en zijn opdrachtgevers, de zgn. Club van Rome („Grenzen aan de groei”), past toch heel goed in het algemene schema van diegenen naar wier diepste overtuiging zeer grote wijzigingen in de structuur van de menselijke samenleving moeten plaatsvinden.

Zijn ideeën berusten op drie principes: ten eerste, alleen door een diep-ingrijpende revolutie kan de ondergang van de mensheid worden voorkomen; ten tweede, zo'n revolutie kan zich slechts op zeer bepaalde voorwaarden voltrekken; ten derde, alleen in de Verenigde Staten is er kans dat aan deze voorwaarden wordt voldaan.

Het eerste punt wordt het beste geïllustreerd door een uitvoerig citaat (p. 229): „Het opsommen van de 'tegenwoordige kwalen der mensheid' betekent het formuleren van het programma van de revolutie

die zij nodig heeft: uitsluiten van oorlogen en overheersingen door opheffing van staten en van het begrip nationale heerschappijen; uitsluiten, teneinde het voorgaande doel te bereiken, van iedere mogelijkheid van binnenlandse dictatuur; economische en educatieve gelijkheid over de gehele wereld; regeling der geboorten, eveneens op wereldschaal; volledige ideologische, culturele en morele vrijheid, enerzijds bestemd om individueel geluk in onafhankelijkheid en meervoudige keuze te verzekeren, anderzijds onmisbaar om alle krachten van de menselijke intelligentie te mobiliseren.”

Revel laat daarbij, mijns inziens ten onrechte, nog buiten beschouwing de noodzaak van zeer grote bezuiniging op en hergebruik van grondstoffen, evenals het gebruik van energie. Maar wel voegt hij aan zijn opsomming toe: „dit utopische programma heeft alles tegen, behalve dat het nodig is om te overleven”.

Hij stelt vijf voorwaarden, nodig om deze revolutie te doen slagen, alle vijf gebaseerd op een kritiek die zowel praktisch is als ook een theoretische basis heeft (pp. 14-17): kritiek op de onrechtvaardigheid in de economische, sociale en raciale verhoudingen; kritiek op de verspilling van materiële en menselijke waarden; kritiek op de politieke macht; kritiek op de huidige cultuur; kritiek op de beschaving in zoverre deze de individuele vrijheid aan banden legt. Dit laatste gaat in dezelfde richting die prof. J. A. Weijel aangeeft in zijn interessante boek „De mensen hebben geen leven”²⁾. Volgens Weijel zitten we nog met „welzijnsnood” (een psychische deficiëntie). Voorwaarden voor „welzijn” wil hij omschrijven als optimale ontplooiing van het individu en optimale gemeenschapsrelaties.

Naar Revels mening is deze revolutie bezig, zich te voltrekken in de Verenigde Staten en als zij zich voltrekt, zal – evenals dat bij vorige echte revoluties het geval is geweest – zij zich als een olievlek moeten verbreiden. Hij wijst erop (pp. 5-13), dat de al of niet vreedzame tegenstand („dissent” is het Amerikaanse woord, „contestation” is het Franse) tegen de tegenwoordige, laat-kapitalistische maatschappij is begonnen met de geweldloze actie van Martin Luther King en op een aantal zuidelijke universiteiten door een ermee samenhangende sit-in is gesteund, hoe de eerste grote sit-in plaats had op de belangrijke universiteit van Berkeley (Californië) en door vele andere werd gevolgd en hoe deze houding zich verder heeft uitgebreid. Ook vele gekleurden en vrouwen (Women's Liberation Movement³⁾) weigeren zich bij de bestaande toestanden neer te leggen en gaan vastbesloten tot de aanval over, zo nodig de gehele maatschappijstructuur daarbij betrekende. In dit verband passen ook uitgebreide stakingen, die niet alleen en vaak zelfs niet in de eerste plaats gaan om materiële voordelen in het verlengde van de economische welvaart.

Deze ontwikkelingen, die voorlopig nog slechts een klein deel van de jeugd beroeren, hebben ook elders hun weerklink gevonden. Revel, die geneigd is als Fransman van de hem daar bekende toestanden uit te redeneren en die van Nederland en Duitsland weinig blijkt te weten, kan slechts hopen, dat onder invloed van de Verenigde Staten ook elders ingrijpende wijzigingen in de economische, sociale en culturele sfeer snel zullen doordringen; hij is niet zeker, dat deze de overhand zullen krijgen: in Frankrijk zeker slechts laat, mede doordat radio en televisie in handen van een, wijzigingen afschermende regering zijn (pp. 46-84); in de Sowjet landen nog veel later omdat daar vrije meningsuiting niet kan doordringen (pp. 22-29); in de Derde Wereld, niet omdat er geen mogelijkheid is hun achtergebleven-zijn snel op te heffen (armoede wat betreft materieel, administratie, kader, leiding) en omdat zij geen democratische traditie hebben (pp. 85-102).

J. P. van Aartsen

1. Noch Marx noch Jezus; van de tweede Amerikaanse naar de tweede wereldrevolutie. Pocket-boek formaat, 315 p.

2. De mensen hebben geen leven, een psychosociale studie – Haarlem, Bohn 1972 (3e druk; 1e druk 1970). 144 p.

3. Te vergelijken met de Aktiegroep Man-Vrouw-Maatschappij en met Dolle Mina.

humanist

Verantwoordelijk voor de inhoud:

Hoofdbestuur H.V.

Eindredacteur: Directeur H.V.

Lay-out: Lumax Utrecht

Druk: Lumax Utrecht

Redactie-adres:

Humanistisch Verbond

Oudegracht 152 Utrecht

Tel.: 030 - 31 81 45

Ledenwerfaktie 1973

WERF EEN LID!

Het blijft nog steeds
dringend nodig

Hoeveel taken kunnen wij
voor onze medemensen
nog vervullen
als buitenkerkelijken
door U tot de overtuiging
worden gebracht
dat het
Humanistisch Verbond
hún organisatie is.

**VERSTREK ONS
ADRESSEN!**

(wij gaven er rond f 5.000.— voor uit om het u te vragen)